ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 2,1

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 15.06.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz
Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Y o'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 15.06.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать. Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail: philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт: https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (. PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 15.06.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43, Termez city.
Phone: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

ULUQOV NOSIRJON MUHAMMADALIYEVICH,
SOLIXO'JAYEVA HAVASXON ZOKIRJANOVNA
O'zbek va turk bayramlarining leksik-semantik tasnifi hamda etnolingvistik, lingvokulturologik tahlili 7

МАХМАРАИМОВА ШОХИСТА ТУХТАШЕВНА
Биз нега сўкинамиз? (ёки ҳақоратнинг нейролингвистик табиати) 10

ALIMOVA ZARIFAXON VAXOBOVNA
Alisher Navoiyning "Saddi Iskandariy" dostonidagi fors-tojikcha gidronimlarning
semantik va funksional xususiyatlari 16

ASADOV TO'LQIN HAMROYEVICH,
MARDONOVA SARVINOZ ORIPOVNA
O'zbek tilshunosligida ravishga nisbat beriluvchi oraliq ma'no ifodali affikslar tadqiqi xususida 20

FAYZIYEVA XADICHA CHORIYEVNA
Surxondaryo o'zbek shevalarida bolalar o'yinlarining nomlari 24

BOTIROVA MAXLIYO
O'zbek tilida reklama matnlarining morfologik xususiyati 28

VAFOYEVA MUXAYYO YULDOSHEVNA
O'zbek lingvomadaniyatida «Intizorlik» frazeosemantik guruhi 33

RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA
Kasb ohangi nutqda qanday jaranglaydi? 37

SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI,
BABAYEVA SURAYYO ERGASHOVNA,
JUMAYEVA ANORXOL CHAMAN QIZI
O'zbek tilshunosligida zamon kategoriyasining nazariy asoslari 39

TESHABOYEVA GULNOZA
O'zbek tilida "Qora" rangini ifodalovchi sifatlarda mazmuniy sinkretizm 42

SAMIYEVA SURAYYO ORIPOVNA
Evfememik vositalarning funksional uslubiy xususiyatlari 47

PO'LATXONOVA HILOLAXON SHUHRATXON QIZI
Neurolinguistic and linguocognitive features of speech manipulation in cyberspace 50

SOBIROVA FERUZA
Saylov targ'ibot diskursida pragmatik belgilar 54

QURBONOVA MUHARRAM JURABEKOVNA
Xurshid Davron she'riyatida murojaat gaplarning qo'llanilishi 58

ABDUG'ANIYEVA ZEBUNISO
Ilmiy diskursning institutsional-kommunikativ tabiati 61

BADALOVA MUAZZAM
Kibermuloqotda nutq aktlari va etik me'yorlar: ingliz va o'zbek tillari qiyosiy tahlili 65

ERGASHOVA YASMINA,
XOLNAZAROV UMID ERKINOVICH
Neologizmlar klassifikatsiyasi 67

МУНДАРИЖА

O‘ROZBOQOVA MAHLIYO IMOMNAZAR QIZI
Xalq og‘zaki ijodi namunalarida takrorlarning qo‘llanilishi 71

MURODQULOVA IRODA SHAROFIDDINOVNA
Dostonlarda ornitonimlarning majoziy ma’no ifodasi 74

NURMATOVA SABRINA JAXONGIR QIZI
«Devonu lug‘otit turk» va «Qutadg‘u bilig» asarlarida qora rangning qo‘llanilishi 78

OCHILOVA MUXLISA ABDURAXMON QIZI
Badiiy diskursda kinoya nutqiy aktining pragmatik xususiyatlari 81

РАХМАТУЛЛАЕВА БАРНО ЗАФАР КИЗИ
Экзотическая лексика как маркер культурной идентичности персонажей
(на материале романа Г. Яхиной «Зулейха открывает глаза») 85

RUSTAMOVA NIGORA RUSTAM QIZI
O‘zbek tilida duolar va olqishlarning lingvomadaniy talqini 89

ABDINAZAROVA GULISTON MUZAFFAR QIZI,
KHUJANOVA OZODA TOJIYEVNA
Conceptualization of love in uzbek and russian literary discourse:
a comparative cognitive-semantic and axiological analysis 93

O‘RMONOVA DURDONAXON TAVAKKALJON QIZI
Ingliz va o‘zbek tillarida “Tinchlik” konseptining o‘xshash va farqli jihatlari 97

ADABIYOTSHUNOSLIK

MUHIDDINOVA BADIA MUSLIHIDDINOVNA,
AXMEDOVA BAXTIGUL XAITMUROT QIZI
Qardosh xalqlar dostonlarida farzandsizlik motivi 101

RAXIMOVA NODIRA
Pastish, parodiya, travestiya, nazira va tatabbu’da intertekstual birliklarning
ifodalanish mexanizmlari va tipologik farqlari 104

MAMIROVA MAMLAKATXON ILHOMJON QIZI
Nasriy asarda ramziylik 111

КУЗИМУРОДОВА ЛОБАР МУРОТОВНА
Образ маленького человека в повести л.улицкой «Сонечка» 115

XOTIRA

Yuraklarda yashayotgan inson
Marhum tilshunos olim Ro‘ziqul Normurodovning
65-yillik porloq xotirasiga bag‘ishlanadi 119

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 4
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA "TINCHLIK" KONSEPTINING O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

O'rmonova Durdonaxon Tavakkaljon qizi
Farg'ona viloyati Farg'ona tumani
55-umumiy o'rta ta'lim maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi
e-mail: durdonakhonurmonova@gmail.com

Mazkur maqolada ingliz va o'zbek tillarida "tinchlik" konsepti lingvokognitiv va lingvomadaniy jihatdan tahlil qilinadi. "Tinchlik" tushunchasining semantik maydoni, kognitiv modeli hamda emotsional-ekspressiv xususiyatlari o'zbek va ingliz tillari misolida solishtiriladi. Tadqiqot natijasida mazkur konseptning universal va milliy-madaniy xususiyatlari aniqlanadi.

"Tinchlik" konseptining ingliz va o'zbek tillaridagi talqini insoniyatning eng qadimiy intilishlaridan biri osoyishtalik, barqarorlik va uyg'unlikka bo'lgan ehtiyojning turli madaniyatlarda qanday shakl olishini ko'rsatib beradi. Har ikki tilda bu konsept ijobiy aksiologik mazmunga ega bo'lsa-da, ularning semantik strukturalari, konseptual asoslari, madaniy kodlari va kognitiv metaforalari sezilarli darajada farqlanadi. Tinchlik ingliz madaniyatida ko'proq inson faoliyati natijasi, muvozanatni yaratish yoki saqlab turish jarayoni sifatida idrok etilsa, o'zbek dunyoqarashida u tabiiy holat, Yaratganning in'omi, ruhiy osoyishtalik va ijtimoiy barqarorlikning o'zaro uyg'unligini ifodalab beradi.

"Tinchlik" konseptini o'rganishda muhim jihatlardan biri uning vaqt (temporal) o'lchami bilan bog'liqligi hisoblanadi. Mazkur konsept shu vaqtga qadar turli davrlarda turlicha talqin qilinib kelgan. Masalan, tarixiy jarayonlarda "tinchlik" ko'proq urushning yo'qligi sifatida idrok etilgan bo'lsa, zamonaviy jamiyatda u kengroq ma'noga ega bo'lib, inson huquqlari, psixologik farovonlik va ijtimoiy barqarorlik kabi tushunchalarni ham o'z ichiga oladi.[1] Bu esa konseptning evolyutsion rivojlanishini ko'rsatib beradi.

Shuningdek, "tinchlik" pragmatik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Nutq jarayonida ushbu konsept kommunikativ maqsadga qarab turlicha vazifalarni bajarib keladi. Masalan, siyosiy nutqlarda "tinchlik" auditoriyani ishontirish va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash vositasi sifatida ishlatiladi. Kundalik muloqotda esa u insonlar o'rtasidagi ijobiy munosabatni ifodalash, konfliktlarni yumshatish va ijtimoiy muvozanatni saqlash uchun xizmat qiladi.

Bundan tashqari, "tinchlik" interkultural kommunikatsiya jarayonida ham muhim rol o'ynaydi. Turli madaniyat vakillari ushbu tushunchani turlicha qabul qilganligi sababli, muloqot jarayonida noto'g'ri talqinlar yuzaga kelishi mumkin. Shu bois mazkur konseptni chuqur o'rganish madaniyatlararo tushunishni yaxshilashga xizmat qiladi.[2]

"Tinchlik" konseptining yana bir muhim jihati uning verbal va noverbal ifodalanishi hisoblanadi. Til birliklari orqali ifodalangan "tinchlik" tushunchasi bilan bir qatorda, inson xulq-atvori, mimika va ijtimoiy harakatlar orqali ham mazkur konsept aks ettiriladi. Masalan, sokin ohangda gapirish, konfliktlardan qochish, murosaga intilish kabi holatlar ham "tinchlik" konseptining amaliy ko'rinishlari hisoblanadi.

Shuningdek, zamonaviy tilshunoslikda "tinchlik" konsepti global diskurslar doirasida ham keng o'rganilmoqda. Xalqaro siyosiy va ijtimoiy kontekstda bu tushuncha nafaqat milliy, balki umuminsoniy qadriyat sifatida qaraladi. Bu esa konseptning global miqyosda umumlashgan semantik yadrosi mavjudligini ko'rsatadi.

Hozirgi zamon tilshunosligida konsept tushunchasi inson tafakkuri va til o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni o'rganishda muhim o'rin tutadi.[3] Har bir til o'z egalarining dunyoqarashi, qadriyatlari va madaniy xususiyatlarini aks ettiradi. Shu nuqtayi nazardan, "tinchlik" konsepti nafaqat leksik birlik sifatida, balki ijtimoiy, madaniy va psixologik mazmunni o'zida mujassam etgan murakkab hodisa hisoblanadi. Shuningdek mazkur maqolada ingliz tilidagi "peace" va o'zbek tilidagi "tinchlik" konseptlari qiyosiy tahlil qilinadi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1) qiyosiy-tahliliy metod:

[1] Coleman, P.T., & Deutsch, M. (2012). The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. 3rd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 45–48.

[2] Hall, E.T. (1976). Beyond Culture. Garden City, NY: Anchor Press, 60–65.

[3] Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. – Москва: Академический проект, 2004. – С. 40–45.

2) semantik tahlil:
3) konseptual modellashtirish:
4) lingvomadaniy yondashuv.

"Tinchlik" va "peace" konseptlarining mazmunini aniqlashda aniq til birliklari asosida tahlil o'tkazildi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, mazkur konseptlar turli kontekstlarda turlicha semantik yuklama bilan namoyon bo'ladi. Masalan, o'zbek tilidagi *"yurt tinch bo'lsa – el farovon"* iborasida "tinchlik" konsepti jamiyat taraqqiyotining asosiy sharti sifatida talqin qilinadi. Ushbu misolda tinchlik — bu farovonlikka olib keluvchi ijtimoiy holat. Demak, o'zbek tilida konseptning asosiy semantik markazi jamiyat va jamoaviy barqarorlik bilan bog'liq ekanligi aniqlanadi. Ingliz tilidagi *"peace of mind is essential for a happy life"* misolida esa "peace" tushunchasi insonning ichki ruhiy holati bilan bog'lanadi. Bu yerda konsept tashqi muhit emas, balki shaxsning psixologik muvozanati bilan izohlanadi. Natijada ingliz tilida "peace" konsepti individual-kognitiv xarakterga ega ekanligi kuzatiladi.

Shuningdek, o'zbek tilidagi *"oilada tinchlik bo'lsa, hayot barakali bo'ladi"* jumlasini ko'rib chiqamiz. Bu yerda "tinchlik" oilaviy munosabatlarning uyg'unligi orqali ifodalanib, konseptning mikroijtimoiy darajada ham jamoaviy xarakterga ega ekanligini ko'rsatadi. Ingliz tilida esa *"find inner peace"* birikmasi orqali konsept shaxsning ichki kechinmalari bilan bog'lanadi va bu uning introspektiv mohiyatini ochib beradi. O'zbek tilida "tinchlik" konsepti ko'proq tashqi ijtimoiy muhit, jamiyat va oila bilan bog'liq holda konseptuallashadi, ingliz tilida esa "peace" konsepti, asosan, ichki psixologik holat va individual tajriba bilan bog'liq tarzda shakllanadi.

Natijaviy xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, har ikki konseptning yadroviy ma'nosi umumiy bo'lsa-da, ularning real nutqdagi qo'llanishi va semantik kengayishi milliy-madaniy tafakkur farqlari bilan belgilanadi.

O'zbek tilida "tinchlik" konsepti *tinchlik, osoyishtalik, totuvlik, barqarorlik, urushsiz hayot* kabi semantik birliklari orqali ifodalanadi. Bu semantik birliklar ko'proq ijtimoiy uyg'unlik va jamiyatdagi muvozanatni ifodalaydi. Ingliz tilida esa "peace" konsepti quyidagi birliklar orqali kengayadi: *peace, harmony, calmness, tranquility, absence of war.* Bu yerda individual psixologik holat (inner peace) ham muhim o'rin tutadi.

"Tinchlik" konsepti o'zbek va ingliz til vakillari ongida turlicha modellashtiriladi va quyidagicha tasniflanadi. Umumiy (universal) komponentlar urushning yo'qligi, xavfsizlik, barqarorlik, ijobiy hayot muhiti hisoblanadi. O'zbek tiliga xos jihatlar jamoaviy totuvlik, oilaviy birlik, ijtimoiy muvozanat, mahalla va jamiyat qadriyatlari hisoblanadi. Ingliz tiliga xos jihatlar esa individual xotirjamlik (inner peace), shaxsiy erkinlik, psixologik balans kabilarni o'z ichiga oladi.

O'zbek tilida "tinchlik" ko'pincha *quvonch, minnatdorchilik, osoyishtalik* emotsiyalari bilan bog'langan bo'ladi. Masalan: **"Tinchlik bo'lsa, hamma narsa bor."** Ingliz tilidagi "peace" konsepti *calmness, relief, spiritual satisfaction* his-tuyg'ulari bilan ifodalanadi.[1] Masalan: **"Peace of mind is everything." (Fikr tinchligi bu hamma narsadir.)**

O'zbek madaniyatida "tinchlik" konseptiga eng oliy qadriyat sifatida qaraladi va bu tushuncha ko'pincha jamiyat va oila bilan bog'liq holda talqin qilinib, mustaqillik, barqarorlik va totuvlik tushunchalari bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Ingliz madaniyatida esa "peace" ko'proq individual darajada muhim hisoblanib, shaxsning ichki holati sifatida keng qo'llaniladi. Bu esa g'arb madaniyatidagi individualizm bilan izohlanadi. Har ikki tilda ham tinchlik urushning yo'qligi sifatida talqin qilinadi va ijobiy qadriyat sifatida baholanadi.

"Tinchlik" konsepti uch asosiy qatlamdan tashkil topadi.[2] Bular quyidagilar:

1) yadro (yadroviy komponent) – urushning yo'qligi, xavfsizlik, barqarorlik;

2) yaqin periferik qatlam – osoyishtalik, totuvlik, xotirjamlik;

3) uzoq periferik qatlam – madaniy, diniy va individual talqinlar.[3]

Mazkur model konseptning universal va milliy xususiyatlarini ajratib ko'rsatishda muhim ahamiyat kasb etadi. "Tinchlik" konseptining lingvokognitiv tahlili shuni ko'rsatadiki, mazkur tushuncha inson ongida murakkab mental struktura sifatida shakllanadi. Bu struktura nafaqat til birliklari orqali, balki insonning hayotiy tajribasi, ijtimoiy muhit va madaniy qadriyatlari asosida shakllanadi. Shu jihatdan qaralganda, "tinchlik" konsepti inson tafakkurining muhim komponentlaridan biri bo'lib, u orqali borliqni idrok etish va baholash jarayoni amalga oshadi.

Konseptual tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, "tinchlik" tushunchasi har ikki til vakillari ongida o'ziga xos semantik assotsiatsiyalarni yuzaga keltiradi. O'zbek tilida bu konsept ko'proq ijtimoiy barqarorlik, jamoaviy totuvlik va oilaviy muhit bilan bog'liq bo'lsa, ingliz tilida esa u individual psixologik holat, ichki xotirjamlik va shaxsiy muvozanat bilan chambarchas aloqador tarzda namoyon bo'ladi. Bu farq til egalarining dunyoqarashi va mentalitetidagi o'ziga xoslik

[1] Oxford English Dictionary. (2023). Peace. Oxford: Oxford University Press, p 1023
[2] Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. Journal of Peace Research, Vol. 6, No. 3, pp. 167–191.
[3] "Lay theories of peace and their influence on policy preference during violent conflict". PMC (PubMed Central), 2020.

bilan izohlanadi.

Shuningdek, "tinchlik" konsepti aksiologik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. U har ikki madaniyatda ijobiy qadriyat sifatida baholanadi va inson hayotining muhim mezonlaridan biri hisoblanadi. Biroq ushbu qadriyatning talqini madaniy kontekstga qarab turlicha ifodalanadi. O'zbek madaniyatida tinchlik jamiyatning barqarorligi va farovon hayotining asosi sifatida qaralsa, ingliz madaniyatida u ko'proq shaxsiy erkinlik va ichki uyg'unlik bilan bog'lanadi.

Lingvistik jihatdan "tinchlik" konsepti turli frazeologik birliklar va iboralar orqali ifodalanadi. Masalan, o'zbek tilida "tinchlik bo'lsa – hayot bor", "yurt tinch bo'lsa – el farovon" kabi iboralar mavjud bo'lib, ular konseptning ijtimoiy xarakterini aks ettirib beradi.[1] Ingliz tilida esa "peace of mind", "live in peace", "inner peace" kabi birikmalar keng qo'llanilib, konseptning individual-psixologik jihatini yoritib beradi.[2]

Mazkur konseptning diskursiv xususiyatlari ham e'tiborga loyiq hisoblanib, turli nutq vaziyatlarida "tinchlik" konsepti turlicha kommunikativ maqsadlarni ifodalashga xizmat qiladi. Masalan, siyosiy nutqda u barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlash g'oyasini ifodalasa, diniy matnlarda ruhiy poklik va ilohiy in'om sifatida talqin qilinadi. Kundalik nutqda esa u insonning oddiy osoyishta hayotga bo'lgan ehtiyojini aks ettiradi.

Umuman olganda, "tinchlik" konsepti ko'p qatlamli, ko'p ma'noli va dinamik xarakterga ega bo'lib, uning mazmuni vaqt, makon va madaniy muhitga qarab o'zgarib boradi. Shu sababli mazkur konseptni o'rganish tilshunoslik bilan bir qatorda madaniyatshunoslik, psixologiya va sotsiologiya fanlari kesishmasida olib borilishi maqsadga muvofiqdir.

Lingvomadaniy jihatdan "tinchlik" konsepti har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti bilan bevosita bog'liq bo'ladi. O'zbek xalqining tarixiy hayot tarzida jamoaviylik, qo'shnichilik va mahalla tizimi muhim o'rin egallaganligi sababli, "tinchlik" ko'proq ijtimoiy uyg'unlik va hamjihatlik bilan bog'liq holda talqin qilinadi. Ingliz tilida esa g'arbona tafakkur ta'sirida "peace" tushunchasi ko'proq individga yo'naltirilgan deb hisoblanadi va insonning ichki ruhiy muvozanati va psixologik barqarorligi bilan izohlab beriladi. Bu esa madaniyatlararo tafovutni yaqqol namoyon etishi mumkin bo'ladi.

Tadqiqot natijalarini chuqurlashtirish shuni ko'rsatadiki, "tinchlik" konsepti turli diskurslarda turlicha semantik yuklama oladi. Xususan:

a) siyosiy diskursda — barqarorlik va xavfsizlik ramzi;

b) diniy diskursda — ruhiy poklik va ilohiy ne'mat;

c) psixologik diskursda — stressdan xoli holat;

d) kundalik nutqda — oddiy osoyishtalik.[3]

Bu konseptning ko'p qatlamli va dinamik xarakterga ega ekanligini isbotlab beradi.

Xulosa. Tahlillar natijasida shuni ko'rishimiz mumkinki, "tinchlik" konsepti har ikki tilda umumiy universal xususiyatlarga ega bo'lsa-da, uning talqini va semantik kengayishi milliy-madaniy omillar bilan belgilanadi. O'zbek tilida bu konsept ko'proq ijtimoiy uyg'unlik va jamoaviy qadriyatlar bilan bog'liq bo'lsa, ingliz tilida individual psixologik holat ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqot natijalari lingvokognitiv va lingvomadaniy tadqiqotlar uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Rezyume. Mazkur maqolada ingliz va o'zbek tillarida "tinchlik" konsepti lingvokognitiv hamda lingvomadaniy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida konseptning semantik maydoni, kognitiv modeli va emotsional-ekspressiv xususiyatlari qiyosiy asosda o'rganildi. Shuningdek, "tinchlik" va "peace" birliklarining milliy-madaniy talqini hamda ularning konseptual tuzilishi aniqlashtirildi.

Tahlillar natijasida mazkur konsept har ikki til vakillari ongida universal ijobiy qadriyat sifatida shakllangani, biroq uning mazmuni va talqini milliy-madaniy omillar bilan belgilanib, o'ziga xos xususiyatlarga ega ekani aniqlandi. O'zbek tilida "tinchlik" ko'proq ijtimoiy uyg'unlik, jamoaviylik va oilaviy barqarorlik bilan bog'liq bo'lsa, ingliz tilida "peace" konsepti individual psixologik holat va ichki xotirjamlik bilan chambarchas aloqadorligi kuzatildi. Mazkur tadqiqot natijalari lingvokognitiv va lingvomadaniy yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Resume. This article analyzes the concept of "peace" in English and Uzbek from a linguistic-cognitive and linguo-cultural perspective. The study examines the semantic field, cognitive model, emotional-expressive features, and national-cultural differences of the concept. The results show that while the concept of "peace" is perceived as a universal positive value in both languages, its semantic expansion and interpretation are

[1] Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тилининг фразеологик луғати. – Тошкент: Ўқитувчи, 1992. – Б. 112–115.

[2] McCarthy M., O'Dell F. English Idioms in Use. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – P. 118–120.

[3] Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – С. 109–115.

influenced by cultural specifics. In Uzbek, the concept is mainly associated with social harmony, collective values, and family stability, whereas in English it emphasizes individual psychological state and inner calm. The findings provide a theoretical basis for linguistic-cognitive and linguo-cultural research.

Резюме. В данной статье анализируется концепт «мир» в английском и узбекском языках с лингвокогнитивной и лингвокультурной точек зрения. Исследуются семантическое поле, когнитивная модель, эмоционально-экспрессивные особенности и национально-культурные различия концепта. Результаты показывают, что, хотя концепт «мир» воспринимается в обоих языках как универсальная позитивная ценность, его семантическое расширение и интерпретация зависят от культурных особенностей. В узбекском языке концепт преимущественно связан с социальной гармонией, коллективными ценностями и семейной стабильностью, тогда как в английском с индивидуальным психологическим состоянием и внутренним спокойствием. Полученные данные представляют собой теоретическую основу для лингвокогнитивных и лингвокультурных исследований.